
DEEL 2 - GEDRUKTE MEDIA

WERKEN AAN DE WERKELIJKHEID

Een casestudie over de inplanting van een asielcentrum (1)

Baldwin Van Gorp

1. INLEIDING

In dichtbevolkte landen als België en Nederland een geschikte locatie vinden om een verbrandingsoven voor huisvuil, een kerncentrale of een asielcentrum op te trekken, is geen eenvoudige zaak. Dat blijkt althans uit de storm aan protest die er telkens mee gepaard gaat. De huidige maatschappelijke context maakt dat de overheid, die doorgaans voor de taak staat de bewuste plekken aan te duiden, moeilijk anders kan dan de vaak al geruime tijd genomen beslissingen door te drukken, dwars tegen alle tegenstand in.

De inrichting van een open asielcentrum in de gemeente Arendonk die in dit artikel aan bod komt, kadert in een reeks maatregelen van de Belgische regering om de komst van asielzoekers op te vangen en liefst ook in te perken. Voor de buurtbewoners was dit de minste van hun zorgen. Zij vreesden dat het na de komst van de asielzoekers gedaan zou zijn met de rust. Plaatselijke tradities, zoals de jaarlijkse kermisweek en het feest van Sint-Catharina (kinderen trekken met lampionnetjes zingend van deur tot deur in ruil voor snoepgoed) zouden worden afgeschaft. Het zou onverantwoord zijn deze door te laten gaan, zo deed de ronde. Welke veranderingen het asielcentrum voor de gemeenschap teweeg zal brengen, blijft voorlopig onzeker, te meer omdat er in de bestudeerde periode (november 2000 - augustus 2001) nooit één asielzoeker in het centrum heeft verbleven. Pas begin september 2001 nam een eerste groep van veertig asielzoekers in het centrum haar intrek.

Iedereen die van nabij of van veraf met de inplanting van het asielcentrum te maken kreeg, vormde er zich ongetwijfeld een mening over, en het contact met andere

personen, ervaringen en boodschappen oefende daarbij een invloed uit. Een actor die bij de analyse van dit dynamische proces aandacht verdient, zijn de media. Het waren de media die op 15 november 2000 het bericht verspreidden dat vanaf 1 januari 2001 de voormalige Duitse kazerne in de Kempense grensgemeente Arendonk dienst zou gaan doen als open asielcentrum. Aanvankelijk zou het aan 150 asielzoekers onderdak bieden, maar binnen het jaar moest de capaciteit tot 600 opgetrokken zijn. Hoe gingen de diverse media met deze en andere nieuwsgegevens om en welk beeld van de realiteit werd zodoende gegenereerd? Hoe verliep dit proces? Werkten de media, zodra er een invalshoek gevonden was, naar een eindpunt toe of waren er nog koerswijzigingen mogelijk?

De hoeveelheid aandacht die de media tijdens de millenniumwisseling aan het asielbeleid wijdden, was zeker ongewoon te noemen. Hoewel het asielcentrum in omvang tot de grootsten van het land zou moeten gaan behoren, haalden de gebeurtenissen in Arendonk echter minder frequent de nationale media, zeker in vergelijking met de komst van het asielcentrum in Houthalen en Westende. Het gegeven dat het hier om vakantiecentra en niet een kazerne ging, zal de grotere nieuwswaarde hebben bepaald (2). De verwickelingen kregen vooral aandacht op de regionale bladzijden van de kranten en op de regionale zender RTV. Naast deze kranten- en tv-berichten bestond het geanalyseerde basismateriaal uit de media die op het terrein werden verspreid, bijvoorbeeld pamfletten, en extramedia-data, zoals observatienota's en bandopnames van vergaderingen. Hoewel volledigheid werd nagestreefd, was een exhaustief beeld vormen van alle (mondelijke) communicaties onder buurtbewoners, beleidsvoerders enzovoort over dit onderwerp uiteraard onmogelijk.

In dit artikel wordt er niet vanuit gegaan dat de media een neutraal en objectief verslag van de werkelijkheid moeten of kunnen brengen. Zij krijgen een meer cruciale rol toebedeeld, namelijk dat ze een eigen, coherente en bevattelijke werkelijkheid creëren, waaraan waardeoordelen, subjectiviteit en vertekening inherent zijn. Om het betekenisgevingproces uit te tekenen, wordt er beroep gedaan op theoretische concepten uit de narratologie en het concept frame, dat momenteel opgang maakt in de communicatie wetenschap. Het ontbreekt het framing-concept echter nog aan een specifieke methodologische aanpak, vandaar dat voor de gefundeerde theoriebenadering werd gekozen. Na het schetsen van het theoretische kader en de toegepaste onderzoeksmethodologie volgen de voornaamste bevindingen uit deze exploratieve gevalstudie.

2. HET BELGISCHE ASIELBELEID HOOG OP DE AGENDA

In 1996 en 1997 vroegen maandelijks gemiddeld duizend vluchtelingen asiel aan in België. Sinds 1998 is dit aantal sterk beginnen stijgen. Het totale aantal aanvragen bedroeg in 1998 21.602 en in 1999 35.778. In de loop van 2000 kwamen er nog eens 42.690 dossiers bij. Dat jaar konden slechts 6.473 dossiers worden afgesloten, waarbij in 1.381 gevallen (21%) het statuut van erkend vluchteling volgens de

bepalingen van de Conventie van Genève werd toegekend (3). In de maand januari van datzelfde jaar had de regering bovendien een grootschalige regularisatiecampagne opgezet: mensen zonder papieren kregen eenmalig de kans om uit de illegaliteit te treden en zich aan te melden voor een definitieve verblijfsvergunning. Vooral de toekenning van geldelijke middelen aan elke asielzoeker zou België aantrekkelijk hebben gemaakt voor mensen op zoek naar een beter bestaan. Mensensmokkelaars speelden daar handig op in, en ook op het feit dat België slechts sporadisch overging tot effectieve uitwijzing van uitgeprocedeerde asielzoekers. In september 1998 was immers bij een gedwongen repatriëring een Nigeriaanse asielzoekster, Semira Adamu, om het leven gekomen.

In oktober 2000 besloot de regering-Verhofstadt in te grijpen. De meest drastische maatregel luidde dat O.C.M.W.'s (Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn) vanaf januari 2001 aan kandidaat-vluchtelingen geen bestaansminimum meer zouden uitkeren. De doorverwijzing naar een O.C.M.W. zou slechts mogelijk zijn nadat men als vluchteling werd erkend. Materiële hulp in de vorm van onderdak, voeding, medische verzorging, onderwijs en begeleiding ging de financiële steun vervangen, en dat tijdens de volledige asielpcedure. Deze maatregel maakte dat de regering aan minister van Maatschappelijke Integratie Johan Vande Lanotte de opdracht gaf op zoek te gaan naar locaties waar in totaal 10.000 asielzoekers, in afwachting van de afhandeling van het eigen dossier, een onderkomen konden vinden. De impact van de beleidsbeslissing bleek al snel. Ten eerste tekenden de buurtbewoners en vaak ook de lokale overheid van gemeenten protest aan toen ze te horen kregen dat een leegstaand gebouw omgetoverd zou worden tot een open opvangcentrum. De commotie was het hevigst toen op 14 december 2000 uitlekte dat twee vakantieparken, één aan de kust en één in de provincie Limburg, vanaf januari 2001 dienst zouden gaan doen als asielcentra. Ten tweede veroorzaakte het nieuws van het stopzetten van financiële bijstand voor een kettingreactie. De asielzoekers die al aan een O.C.M.W. waren toegekend, wilden hun verworvenheden veilig stellen. Bij de O.C.M.W.'s sloegen de stoppen dan ook door, met optochten tot gevolg. Voor de Dienst Vreemdelingenzaken in Brussel groeide de rij wachtenden van nieuwe asielzoekers gestaag aan omdat velen zich nog vlug onder de oude regeling wilden inschrijven. Het leger zette - tot ongenoegen van het Brusselse stadsbestuur - een aantal tenten op om het wachten in de vrieskou overbodig te maken, maar door een gebrekkige communicatie zorgde dit bij de asielzoekers voor heel wat verwarring.

3. NARRATIVES EN FRAMES IN HET NIEUWS

De klassieke opvatting over journalistiek luidt dat deze een in principe verifieerbaar antwoord formuleert op de vragen: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe? Hoezeer de media echter hun best doen om accuraat verslag uit te brengen van wat er in de objectieve werkelijkheid gebeurt, zal dat, alleen al door de gelimiteerde tijd en beschikbare ruimte, steeds een beperking inhouden. De pseudo-omgeving die de

media creëren is uit noodzaak een vereenvoudiging (Lippmann, 1922: 11). Vereenvoudiging impliceert selectie, en vervolgens constructie, om van deze selectie tot een bevattelijk, begrensd en afgerond geheel te komen. De intellectuele modaliteit, eigen aan de menselijke soort, om ervaringen op een betekenisvolle manier te ordenen verwijst naar het concept *narrative* of 'verhalenderwijs' (Wagenaar, 1997: 19). Een *narrative* ordent een reeks gebeurtenissen in een sequentie en bevat een aantal structurele elementen, namelijk plot, setting, personages en tijdsverloop (Denzin, 1997: 158).

De opbouw van een plot bestaat ruwweg uit de verstoring van een evenwicht en de poging deze te herstellen. De plotstructuur van het nieuws heeft twee specifieke kenmerken. Ten eerste werkt een nieuwsbericht niet naar een einde toe, niet alleen omdat eindredacteuren nieuwsberichten in de regel onder aan de tekst beginnen in te korten, maar ook omdat journalisten worden verondersteld de 'pointe' van het verhaal in de kop of in de inleiding weer te geven (Bell, 1999). Ten tweede wordt in een nieuwsbericht het evenwicht niet noodzakelijk hersteld, wat wil zeggen dat het niet wordt opgevolgd tot het betreffende probleem is opgelost. Nieuwsselectiecriteria sluiten immers eerder aan bij de verstoring van het evenwicht dan bij het herstel ervan (Lacey, 2000: 41). In de narratologie wordt als oorzaak van de verstoring van het evenwicht een binaire oppositie aangeduid. Lévi-Strauss (zie o.m. 1973: 175-233) toonde met de analyse van mythes aan dat de betekenis van een verhaalelement duidelijk wordt door zijn tegengestelde. De opdeling tussen de held (het goede) en de schurk (het kwade) is het meest bekend. Bremond (1973: 129-294) maakt een onderscheid tussen een aantal narratieve rollen, opgedeeld in actieve (*agents*) en passieve (*patients*): de actieve figuren initiëren een handeling, terwijl de passieven ze ondergaan als begunstigde (*bénéficiaire*) of als slachtoffer (*victime*).

Toegepast op het asielbeleid kunnen de asielzoekers worden gezien als slachtoffers van een mondiaal uitsluitingsproces. Het huidige asielbeleid zou hen echter beschouwen als verdachten en als het verlengstuk van daders, in casu mensensmokkelaars, waarvan België het slachtoffer is (Commers & Blommaert, 2001: 17-18). De term 'asielzoeker' zou ook in de media vooral worden gehanteerd in relatie tot misbruik, terwijl de term 'vluchteling' wel een legitieme status heeft, namelijk als iemand die in een ander land asiel aanvraagt omdat hij in eigen land om bijvoorbeeld politieke of religieuze redenen vervolgd wordt (Kaye, 2001: 68). De keuze voor één van deze uitgangspunten leidt naar een heel andere narratieve structuur en bijgevolg naar een ander beeld van de werkelijkheid. Het organiserende principe dat in een gegeven situatie wordt aangewend om deze betekenis te geven, wordt *frame* genoemd. Het geeft aan welke elementen centraal komen te staan, betekenisvoller worden en daardoor, in het geval van een mediaboodschap, sneller door het publiek kunnen worden opgemerkt. Wat de herkomst van het concept betreft, verwijzen zo goed als alle relevante bronnen naar het boek *Frame Analysis* (1974) van de Amerikaanse socioloog Goffman. Hijzelf refereert voor de naamgeving en primaire invulling aan de werken van antropoloog Bateson. Voor Goffman bestaat een *frame* uit de basiselementen aan de hand waarvan we een situatie interpreteren. Deze organiserende principes leiden de gebeurtenis en onze subjectieve betrokkenheid in 'goede' banen (1974: 10-11). Bateson (1972: 179-180) geeft een voorbeeld uit het dierenrijk: als

een aap wordt gebeten door een andere aap moet hij leren of deze beet in het 'spelframe' of in het 'vechtframe' thuishoort. Zoals Entman (1993: 52-53) in zijn vaak geciteerde synthese stelt, impliceert dit het selecteren van bepaalde elementen en het opvallend voorstellen van een aantal ervan (*saliency*). Dit is onder meer mogelijk door herhaling van informatie of door ze te linken aan vertrouwde, culturele symbolen. Entman onderscheidt vier functies van frames: het definiëren van een probleem, een diagnose stellen, een moreel oordeel vellen en mogelijke oplossingen aangeven. Als voorbeeld haalt hij het Koude Oorlog-frame aan. Door het toepassen van dit frame werden een aantal gebeurtenissen in het buitenland (onder meer burgeroorlogen) als problematisch gedefinieerd. Rebellen waren de oorzaak van het probleem, en de oplossing, interventie door de Verenigde Staten, was moreel verantwoord wegens de atheïstische agressie die de communisten door hun acties uitten.

Hoe verloopt het framingproces? In het communicatiewetenschappelijk onderzoek zijn er ruwweg twee types opvattingen te onderscheiden. Ten eerste zijn er de auteurs (o.m. Tuchman, 1978) die frames als afhankelijke variabele definiëren, en willen nagaan wat voor factoren de frameopbouw beïnvloeden, bijvoorbeeld de belangen van politieke actoren en professionele routines van journalisten en tekstschrijvers. Bij het tweede type, de effectenstudies, vormen frames de onafhankelijke variabelen. De onderzoekers (o.a. McCombs e.a., 1997; Iyengar, 1996; Cappella & Jamieson, 1997) willen de mate nagaan waarin de mediaframes overeenstemmen met de perceptie van het publiek. In de sociologie is het effect van frames vooral onderzocht in de sociale mobiliteitstheorie (o.a. Snow e.a., 1986). Terwijl deze onderzoekstradities uitgaan van een lineair verband sluit het hier gepresenteerde onderzoek aan bij het constructionistische model (Gamson, 1988; Neuman e.a., 1992: 17-19). De nadruk ligt hierbij op de constructie van betekenis die ontstaat in de interactie tussen actief, interpreterende actoren, en niet op mogelijke effecten of causale verbanden.

In onze opvatting van het framingproces staat een per definitie beperkt aantal basisframes - anders zouden ze niet effectief zijn - centraal waarvan er in elke situatie een aantal zal domineren. Deze basisframes opereren bovendien onafhankelijk van deze situatie, wat maakt dat ze op verschillende situaties en op verschillende tijdstippen een concretisering kunnen krijgen. Deze concretisering kan ten eerste plaatsvinden in een ingebouwd frame. McQuail (2000: 343) verwijst met betrekking tot deze *built-in frames* naar de bronnen die journalisten aanwenden om hun artikels te schrijven en reportages te maken. Doorgaans zijn die afkomstig van elites, zoals overheden en allerlei bedrijven. Een tweede vorm van concretisering vindt plaats in de mediaboodschappen. Het is mogelijk dat de makers ervan een aangeboden ingebouwd frame hebben overgenomen, of dat zij, eventueel onder invloed van de betrokken mediaorganisatie, een eigen frame hanteren. Deze mediaframes dienen om het artikel of de reportage tot een coherent geheel te maken en zorgen ervoor dat de aandacht naar bepaalde aspecten wordt geleid (Wicks, 2001: 26). Een gelijkaardige verhouding bestaat tussen de centrale basisframes en de publieksframes. Deze zijn moeilijker te vatten, omdat ze slechts zelden een concrete vorm aannemen. Ze zijn ook niet zomaar de optelling van de individuele schemata of denkkaders. Toch zijn ze in het betekenisgevingproces belangrijk. De leden van het publiek interpreteren namelijk elke boodschap die ze ontvangen aan de hand van mentale schemata.

Nieuwe informatie kan deze schemata wijzigen, wat de interpretatie van weer nieuwe informatie beïnvloedt. Ieder individu, ook de journalist, kan vanuit zijn schemata steeds 'herframen', dat wil zeggen aangeboden frames negeren en de boodschap aan de hand van een ander frame opnieuw interpreteren. De vrijheid waarmee deze subprocessen plaatsvinden, staat onder invloed van allerlei culturele elementen zoals onder meer de heersende waarden en normen, mythen en stereotypen. Een frame heeft zijn wortels in de cultuur waarin het aangewend wordt, in die zin kunnen ook typificaties, zoals stereotypen of mythen, als frame fungeren (Schutz, 1955: 323). Dit soort van frame kan bijzonder persistent zijn, terwijl andere dan weer broos zijn en een tijdelijk karakter hebben. Ze emaneren uit een bepaalde sleutelgebeurtenis, maar worden na verloop van tijd, eventueel door nieuwe gebeurtenissen, weggedrukt.

4. METHODOLOGIE

Om het interactieve proces waarbij de media een werkelijkheidsbeeld creëren te exploreren en inzichten rond de concepten *frame* en *narrative* te ontwikkelen, werd geopteerd voor een kwalitatief interpreterende werkwijze. N.K. Denzin verwerpt het impliciet vaak gehanteerde uitgangspunt dat een vaste tekst een vaste betekenis heeft die, bijvoorbeeld via kwantitatieve codering, kan worden vastgelegd. "[...] Deze [de *performance*-]benadering aanvaardt experimentele, ervarings- en kritische lezingen die altijd onvolledig, persoonlijk, zelfreflexief en weerspanning ten aanzien van omvattende theorieën zijn. Ze neemt aan dat lezers en schrijvers coproducten zijn van een tekst" (1997: 246). Elke nieuwe (wetenschappelijke) interpretatie wordt in deze opvatting gezien als één nieuwe *insert* in de originele tekst, die bijgevolg moet worden opgevat als een plaats waar over betekenis wordt genegotieerd. Dit uitgangspunt, passend in het symbolisch interactionistisch paradigma, impliceert dat de analyse van een aantal afgebakende teksten, hoe nauwgezet ook, niet los kan worden gezien van de context waarin deze tot stand kwam. Vandaar dat dit onderzoek reeds aanving op het moment dat de omstreden beleidsbeslissing wereldkundig werd gemaakt, om zodoende de context te registreren waarbinnen de mediaverslaggeving werd gegenereerd. In het onderzoek ging met andere woorden een etnografische fase van intensieve observatie en bestudering van de gebeurtenissen de eigenlijke analyse van de mediaverslaggeving vooraf. Op deze manier werd er voldaan aan een aantal uitgangspunten van het kwalitatieve onderzoek, zoals dicht bij de belevingswereld van de betrokkenen blijven en de gebeurtenissen beschouwen zoals de actoren deze zien om na te gaan welke betekenis ze eraan toekennen (den Boer e.a., 1996: 147). De keuze voor de bestuurde case was in dat opzicht louter pragmatisch van aard: dankzij contacten en familiale banden kon er tijdig efficiënte toegang worden verkregen tot alle cruciale gebeurtenissen die door de media werden gecoverd. Bij de observatie van drie buurt- en informatievergaderingen, twee protestmarsen, een fakkeltocht en een solidariteitsactie werd er vanzelfsprekend geobserveerd en niet geparticipeerd, om te voorkomen dat mogelijk belang en

betrokkenheid bij de gebeurtenissen de neutraliteit van het onderzoek zouden schaden.

De verzamelde extramedia-data (observatienota's, een aantal ter beschikking gestelde dagboekfragmenten van betrokkenen, geluidsopnames en informeel tijdens het veldonderzoek afgenomen interviews) werden samen met de verzamelde verslagen van de gemeenteraad, petitie's, open brieven, pamfletten en eisenpakketten aan een *open coding* onderworpen (zie Glaser, 1992: 38-48; Strauss & Corbin, 1998: 101-121) (4). Hierbij werd per item aangegeven hoe de betrokkenen het probleem, 'de komst van een asielcentrum in onze gemeente', definieerden, wat ze daarvan als oorzaak zagen en welke mogelijke oplossing ze aanreikten. Verder werd nagegaan welke rol de actoren in het debat - namelijk de plaatselijke bevolking (voor- en tegenstanders), de lokale en nationale autoriteiten, de asielzoekers en de media - kregen aangemeten.

Een gelijklopend verkennend procédé werd gevolgd voor de mediaverslaggeving. Tot de dag dat de eerste asielzoekers daadwerkelijk arriveerden (op 10 september 2001) werden 212 mediaberichten die specifiek handelden over de perikelen rond het Arendonkse asielcentrum verzameld (5). Hierbij werden de feiten over het wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe in de ontwikkelingsgang van de gebeurtenissen gescheiden van de achterliggende discourslijnen. Op vier dimensies werd daarbij gefocust: de journalistieke opbouw van de tekst, gekoppeld aan de lay-out en het gebruikte medium (syntactische structuur), de inhoudelijke opbouw van het verhaal (scriptstructuur), het poneren van stellingen en het leggen van intertekstuele en causale verbanden (thematische structuur) en de lexicale keuzes om de tekst levendiger en overtuigender te maken, bijvoorbeeld met metaforen en slagzinnen (retorische structuur) (Pan & Kosicki, 1993: 59-62). Tijdens een nagenoeg parallel verloopende codeerfase, door A. Strauss *axial coding* genoemd, werden de gevonden eigenschappen in een matrixvorm gegoten om deze te herschikken en te combineren tot categorieën en, waar mogelijk, tot binaire opposities. Het doel hiervan was om clusters van betekenissen en patronen te vinden, die in een later stadium van het onderzoek tot de formulering van een frame zouden leiden. Telkens als een volgende gebeurtenis zich aanbood, werd de hele cyclus nogmaals doorlopen om de nieuwe met eerdere bevindingen te vergelijken en ze aan te scherpen. Bijzondere aandacht werd hierbij besteed aan mogelijke verschuivingen in de betekenisstructuur en de concrete situationele context waarbinnen dit gebeurde. Eens de dataset volledig was, kon er worden overgegaan naar een onderzoeksfase waarbij het complexe discoursverloop en de waaier aan begrippen werden gereduceerd tot een aantal centrale kernbegrippen. Het doel van deze *selective coding* in het onderzoek was de frames te vinden 'die in algemene zin kunnen verklaren wat er aan de hand was' (Strauss & Corbin, 1998: 145), namelijk welke betekenis door de diverse actoren in het debat aan de situaties werd gehecht.

Hoewel in de gehanteerde onderzoeksbenadering systematisch te werk is gegaan, rijzen er twee vragen. Ten eerste is er de vraag welke houvast de onderzoeker heeft om te weten hoe hij met een graad van zekerheid uit de vele betekenissen het meest relevante kan selecteren. Een tweede vraag luidt hoe een derde deze interpretatie kan beoordelen als zijnde betrouwbaar, in die zin dat ze - als één van alle mogelijke

interpretaties - voldoende plausibel is (Lindlof, 1995: 237-238). Hiertoe werden drie procedures gevolgd. Ten eerste werd aangeknoopt bij de literatuur om deze frames te benoemen. Vaak zijn metaforen, uitspraken of symbolen het meest geschikt als naam voor het hele 'framepakket' (Gamson & Modigliani, 1989: 3). Tijdens een workshop (6) werden vervolgens de resultaten met collega-onderzoekers uitvoerig besproken. Naast deze *peer debriefing* werd aan twee vrijwilligers gevraagd onafhankelijk van elkaar, van het onderzoek en als niet betrokken zijnde bij de specifieke case, de volledige dataset door te nemen en per item in een matrix aan te geven hoe zij deze zouden interpreteren. Hierbij werd geen strak codeerschema gehanteerd, maar een reeks categorieën zoals deze in de inductieve fase van het onderzoek tot uiting kwamen, met de vraag geen, één of meerdere ervan aan te duiden, óf er naar eigen inzicht een geheel nieuwe betekenis aan te hechten.

Het resultaat werd ten slotte in een laatste fase geïntegreerd, met onder meer als resultaat vier frames, die in de intra- en in de extramedia-data terug te vinden waren, en een procesbeschrijving met verschillende stadia. De gevolgde methodologie impliceert echter dat de bevindingen niet generaliseerbaar en sterk in de empirie geworteld zijn. In een grootschaliger vervolgonderzoek zullen de bevindingen uit deze casus echter als te toetsen hypothesen fungeren.

5. ONDERZOEKSBEVINDINGEN

5.1. De vier dominant aanwezige frames

De zegswijze **hot in my backyard**, aangeduid met het acroniem *nimby*, wordt gebruikt om de tegenkanting van mensen te duiden die de (reële of vermeende) negatieve gevolgen van een bepaald project moeten dragen waarvan de maatschappij als geheel het nut ondervindt. Een bijkomend kenmerk is dat deze zelfde mensen een identiek project wel zouden steunen indien het ergens anders zou worden gerealiseerd. Voorbeelden zijn legio: de aanleg of uitbreiding van een luchthaven, een gasleiding of vuilnisbelt, de vestiging van een fabriek of een gevangenis. De inplanting van een asielcentrum is des te problematischer omdat de maatschappelijke noodzaak minder voor de hand ligt en ze ten bate komt van mensen die als (nog) niet behorend tot die maatschappij worden aanzien. Aanzien als een frame biedt *nimby* geen constructieve oplossing voor de situatie: het wil het probleem letterlijk verplaatsen. De slagzin die de extreemrechtse partij Vlaams Blok aanwendde om de komst van het asielcentrum te laken, verwijst naar dit *nimby*-syndroom: 'Geen asiel in onze buurt'. In een open brief van de partij aan de Arendonkse bevolking luidde het zeer contradictoair dat het Vlaams Blok 'de echte politieke vluchtelingen in hun eigen regio wil opvangen'.

De angst voor het onbekende, voor mensen die anders zijn, ligt vermoedelijk aan de basis van de *nimby*-houding. Tijdens de vergaderingen en in de gesprekken van de

bevolking was het stereotype van de barbaarse en misdadige vreemdeling nooit ver weg, maar als een tegenstander aan het woord werd gelaten in de media viel het op dat deze, redenerend vanuit het nimby-frame, expliciet zei: 'Ik ben geen racist en heb niets tegen die mensen, maar...'. Hoe gingen de media verder om met dit nimby-frame? Hierbij is een onderscheid te maken tussen kwaliteitskranten en populaire kranten. In hun edities van 17 november 2000 namen *De Standaard*, *De Morgen* en *De Financieel-Economische Tijd* afstand van het lokale protest door zelf het frame expliciet in het ontstane protest aan te duiden, waardoor de commotie werd gerelativeerd: "Zodra de centra er zijn, zal alles vlot verlopen". In de regionale kranten werd de met het nimby-frame doorspekte retoriek van de tegenstanders echter overgenomen. Een journalist van *Gazet van Antwerpen* (16 nov. 2000) veralgemeent bijvoorbeeld een uitspraak van één bewoner: "'Dat ze dat centrum in *den hof* van de burgemeester zetten!' Net als de overgrote meerderheid van zijn dorpsgenoten is Aloïs allesbehalve tevreden met de beslissing". Terwijl de nationale media eerder afstand hielden, hadden de regionale media de neiging bepaalde zaken te benadrukken, waardoor ze partijdiger leken. Uit deze tegenstelling blijkt verder een eigenschap van frames: als een persoon zich 'in' een frame bevindt, is hij er zich niet van bewust het te hanteren. Pas als hij het frame overstijgt en metacommuniceert ziet hij het frame en kan hij het in een breder kader plaatsen. Het is te vergelijken met een droom. Op het moment dat iemand droomt, is deze droom voor die persoon de absolute realiteit, pas als hij ontwaakt, en dus uit het droom-frame breekt, is het gedroomde als irreëel te bestempelen (Bateson, 1955).

Een mogelijke oorzaak voor het gebruik van het Nimby-frame zou het sterke wantrouwen in de overheid zijn en de onwil om te aanvaarden wat de overheid wil of zegt (Clay, 1997: 67). Deze vaststelling sluit aan bij een tweede frame dat in de analyse opdook, namelijk zoals Walgrave en Manssens (1998: 341) het uitdrukken, het '**Alle-politici-zijn-corrupt**'-frame (Corrupt-frame). Politici zouden zich louter laten leiden door eigenbelang, en corruptie en vriendjespolitiek zouden de orde van de dag uitmaken. Volgens dit frame luidt de definitie van de besproken situatie dat politici, ver weg in Brussel, een kleine gemeente bewust willen benadelen. En als de Arendonkse politici niet willen meewerken aan de tegenstand dan zou dit onder meer komen omdat de burgemeester extra zal worden betaald vermits het inwonersaantal met 600 (asielzoekers) zal stijgen (bron: observatieaantekeningen).

Opmerkelijk is dat dit Corrupt-frame het frame was dat door de media in eerste instantie werd aangewend om de komst van het asielcentrum te duiden. De drie audiovisuele media (VRT, VTM en RTV) speelden de Arendonkse burgemeester en de woordvoerster van de minister tegen elkaar uit, met de bedoeling één van beide politieke actoren op een leugen te betrappen. Of was het om aan te tonen dat de federale overheid in dit dossier geen inspraak duldde en louter op eigen houtje handelde? Het Corrupt-frame werd eveneens in de regionale kranten ingezet. Meteen nadat het nieuws over het asielcentrum uitlekte (de lokale oppositie stapte ermee naar een krant), berekende *Gazet van Antwerpen* het aantal asielzoekers per Vlaamse provincie. "Eén inwoner op de 961 is asielzoeker. Concentratie in provincie Antwerpen 25 keer groter dan in Oost-Vlaanderen," luidde op 17 november 2000 de grootste kop op de voorpagina. In aanvullende artikels suggereerde de krant dat het

geen toeval kon zijn dat er precies in de Antwerpse gemeente Arendonk een asielcentrum bijkwam, terwijl de electorale thuisbasis van de minister die de beslissing nam, buiten schot bleef. Dit Corrupt-frame heeft het discours aanvankelijk grotendeels gedomineerd. Ook nadat een kabinetsmedewerker tijdens een persconferentie ruitelijk toegaf dat de lokale politici vooraf niet waren ingelicht, bleven de tegenstanders in hun pamfletten het Corrupt-frame hanteren. Zo meldden ze dat de meerderheid in de gemeenteraad al geruime tijd van de beslissing op de hoogte was, maar dat ze het nieuws bewust verzwegen om de lokale verkiezingen, die een maand voordien hadden plaatsgevonden, niet in het gedrang te brengen.

Het frame dat slechts in een later stadium van de analyse gestalte kreeg, noemen we het **Onschuldige-slachtoffer**-frame (Slachtoffer-frame). Tijdens de analyse ging bijzondere aandacht uit naar de representatie van de asielzoekers: werden ze voorgesteld als slachtoffers of als verdachten? Beelden van kinderen passen bijvoorbeeld bijzonder goed in dit frame. Vijf van de zeven foto's in de informatiebrochure, die de pas aangestelde directrice van het centrum onder de Arendonkse bevolking in december 2000 verspreidde, waren dan ook afbeeldingen van kinderen. Uit de analyse van de berichtgeving bleek echter dat beelden van asielzoekers in eerste instantie grotendeels afwezig bleven. De asielzoekers waren 'de 'anoniemen', lieden zonder naam en zonder gezicht' (Commers en Blommaert, 2001: 17). Bijgevolg werd in het lokale debat slechts gebruik gemaakt van een stereotiep beeld: een asielzoeker is 'zwart' en/of 'crimineel'. Slechts zelden gebruikten de diverse media beelden uit andere asielcentra om het probleem een gezicht te geven. Om het nieuwsgegeven visueel te illustreren, kozen ze voor beelden van de leegstaande kazerne of archiefbeelden ervan. Vanuit de journalistieke reflex om de zaken objectief voor te stellen, is het natuurlijk te begrijpen dat in deze specifieke case geen beelden van asielzoekers werden getoond om de eenvoudige reden dat ze er nog niet waren. Behalve eind april 2001: toen arriveerde een bus asielzoekers in het centrum, maar deze kon meteen weer vertrekken omdat de Raad van State besliste dat er geen asielzoekers mochten verblijven zolang er geen bouwvergunning kon worden voorgelegd. De media namen deze gelegenheid te baat om te tonen dat de asielzoekers de grootste dupe van deze bizarre gang van zaken waren. Het betrof hier trouwens vooral beelden van kinderen.

Een laatste frame dat werd onderscheiden, is te omschrijven als het **'Abstractie'-frame** (Abstract-frame), wat doelt op het afstand nemen van een specifiek geval door het in abstracte termen te formuleren. De definitie van de situatie in Arendonk luidt op basis van het Abstract-frame dat hulpbehoevende mensen uit andere culturen die onderdak vragen in de gemeente een verrijking kunnen vormen. Iedereen neemt een beetje verantwoordelijkheid op en dan volstaat het om solidair, gastvrij, geduldig, tolerant, begripvol en hulpvaardig te zijn. Doordat dit frame op een abstracter niveau opereert, wordt voorbijgegaan aan concrete en praktische bezwaren. De organisatie OLGA (wat staat voor Organisatie van Liefdevolle en Gastvrije Arendonkenaren) gebruikte dit frame in haar promotiemateriaal tegen de acties van het Vlaams Blok. De organisatie riep de bevolking op om samen te komen rond de kerststal in het dorp en liederen te zingen bij het nuttigen van een glaasje Glühwein. Ze hanteerde slogans als 'Schrijf je naam op de Muur van Verdraagzaamheid', 'Ontheemd maar niet minder

mens' en 'Kunnen we Olga tijdelijk onderdak verschaffen?'. Hoewel de nieuwswaarde van de gebeurtenis nagenoeg nihil was, waren VTM en VRT met satellietwagens aanwezig. Ook alle kranten brachten verslag uit. De actie van OLGA deed als prototype dienst voor de nieuwe attitude ten aanzien van het nationale asielvraagstuk. Refererend aan het kerstverhaal, waarin er geen plaats was in de herberg voor Jozef en de zwangere Maria, klonken de krantenkoppen als "Gastvrijheid groter dan haat" (*Het Nieuwsblad*), "Asielzoekers moeten weten dat niet iedereen tegen hen is" (*Het Laatste Nieuws*) en "Wél plaats in onze herberg" (*De Standaard*). Twee dagen later, op kerstavond, pikte de aartsbisschop dezelfde analogie op in de middernachtmis. Voor de tweede keer op rij brachten de media een boodschap van solidariteit.

5.2. Verschillen tussen de onderzochte media

De casus kreeg te weinig aandacht in de nationale media om adequate vergelijkingen te kunnen maken tussen bijvoorbeeld de verslaggeving van VRT en VTM of tussen *De Morgen* en *Het Laatste Nieuws*. Het was wel mogelijk na te gaan welke plaats het lokale nieuwsgegeven binnen de verslaggeving rond het asielbeleid in de nationale media innam. Twee aspecten kwamen reeds aan bod. Ten eerste dat de nationale media de komst van het asielcentrum aanwendden om aan te tonen hoe de regering in deze zaak autonoom besliste, zonder voorafgaandelijk advies in te winnen bij de lokale autoriteiten. Ten tweede werd de solidariteitsactie als metoniem aangewend om te tonen dat de bevolking ook vóór de komst van een asielcentrum kan zijn. Zo stelde *De Morgen* de gebeurtenis op 26 december 2000 voor alsof het asielcentrum de steun kreeg van de héle Arendonkse bevolking.

Wat kan worden gezegd over de bestudeerde media is dat ze allemaal in eerste instantie het Nimby- en Corrupt-frame hanteerden. De federale en de lokale overheden werden bekleed met de rol van tegenstander. De federale overheid mat zich echter de rol van voorziener aan. Aan de boodschap dat in de gemeente een asielcentrum zou komen, hechtte ze meteen het bericht dat het een stimulans voor de lokale werkgelegenheid betekende. De betrokken inwoners waren in eerste instantie de slachtoffers in het verhaal, niet de asielzoekers die louter een passieve rol vervulden. Bij de verslaggeving over het solidariteitsmoment begon het Abstract-frame echter de bovenhand te krijgen. De asielzoekers werden langzaam afgebeeld als slachtoffers en de tegenstanders onder de plaatselijke bevolking als *villains*. Omdat de lokale media gedurende de hele periode over alle gebeurtenissen rapporteerden, is daarin de geleidelijke verschuiving tussen de verschillende frames het best te bestuderen. De sleutelgebeurtenis hierbij vormde de fakkeltocht die het Vlaams Blok in de gemeente organiseerde. Enkele honderden sympathisanten van de partij, die met bussen naar de grensgemeente waren afgezakt, scandeerden de leuze 'Geen asiel in onze buurt'. Drie buurtbewoners durfden het echter aan om tijdens de optocht een spandoek op te hangen met de slagzin 'Stap naar een verdraagzaam Arendonk'. In het licht van alles wat er die avond gebeurde, was deze 'eenmansactie' slechts één verhaalelement. Hoe gingen de diverse media hiermee om? VRT en RTV, de twee

aanwezige audiovisuele media, gaven de emoties visueel weer door snelle beeldwisselingen en close-ups van de aanwezige skinheads, het vuur en de roepende menigte. Het is hierdoor niet ondenkbaar dat kijkers de beelden *herframeden* waardoor ze een tegengesteld effect resorteerden dan dat de initiatiefnemers beoogden (7). Verder monteerde RTV een fragment tussen de beelden waarbij het opgehangen spandoek werd verscheurd en verbrand. De regionale kranten, die niet over de mogelijkheid beschikten om met beelden verslag uit te brengen, vertoonden onderling verschillen. De meest populaire krant *Het Laatste Nieuws* plaatste de focus op de actie van het Vlaams Blok met een relaas van de demonstratie en van de persconferentie van de partij. *Gazet van Antwerpen* verkoos zowel tekstueel als picturaal de nadruk te leggen op het initiatief van de drie buurtbewoners. Terwijl in dit artikel de hoofdtitel en een kleinere foto nog steeds refereerde aan de hoofdbetoging liet *Het Nieuwsblad* de foto van de fakkeltocht achterwege en koos de krant voor een foto van het spandoek en de kop: "Niet alle Arendonkenaren hebben schrik van asielhuis" (merk op dat het woord 'centrum' werd vervangen door 'huis' wat een heel andere connotatie heeft). Uit dit voorbeeld blijkt dat eenzelfde gebeurtenis door selectie en benadrukking in verschillende versies van de werkelijkheid kunnen uitmonden.

5.3. Verschuivende nieuwswaarden

Er zijn twee evidente verklaringen voor de verschuiving van het ene frame naar het andere in de bestudeerde media. Een aantal elementen in de feiten kunnen worden beschouwd als *cues* die bepaalde denkkaders in de hoofden van de journalisten activeren. Op deze manier bekeken, zaten de basisframes 'ingebakken' in de gebeurtenissen. Ten tweede speelde de context waarbinnen dit alles plaatsvond een rol: pal in de kerstperiode lag het misschien voor de hand het kerstverhaal als sjabloon voor het asielvraagstuk te hanteren. Het gebruik van bepaalde frames kan met andere woorden wijzigingen ondergaan, onder meer door de algemene stemming van het moment of doordat nieuwe gegevens zich aanbieden. Toch bleek uit de analyse dat journalisten ook kunnen vertrekken vanuit een frame en op zoek gaan naar gebeurtenissen die daarbij passen, ofwel dat ze nieuwsgegevens anders gaan benaderen. Een aanwijzing voor het poneren van deze stelling werd onder meer opgetekend toen één huis van een voorstander van het asielcentrum met hagel werd beschoten en bij twee andere met een steen het raam werd ingegooid. Bij de openbare televisie werden de volgende vertekeningen vastgesteld: via teletekst meldde de VRT enkel dat er huizen (meervoud) van tegenstanders waren beschoten en in het journaal werd de oorspronkelijk door RTV gemaakte reportage ingekort. De boodschap dat de vermoedelijke dader ook in een buurgemeente op een huis had geschoten en in een echtscheidingszaak verwickeld zat, werd weggeknipt met een eenduidiger *geframed* verhaal als resultaat. Toen vervolgens de woordvoester van de tegenstanders om een reactie werd gevraagd, liet ze zich ontvallen de acties als 'een vorm van vrije meningsuiting' te beschouwen. *Gazet van Antwerpen* meldde op 30 december 2000: "Actiegroep Arendonk Zonder Asiel keurt vandalisme niet expliciet af". De media schilderden de actievoerders dus niet meer af als slachtoffers van het beleid, maar als *villains*. Lag het in dat opzicht niet voor de hand dat een konvooi van met zwarte

---

vlaggen getooide auto's op de valreep werd afgeblazen? Zonder gepaste media-aandacht had zo'n initiatief immers weinig zin.

Dat een wisseling van frames een gevoeligheid voor andere nieuwsfeiten kan teweegbrengen, bleek bovendien ook ná de kerstperiode. Brosius & Eps (1995) en Keplinger & Habermeier (1995) toonden al aan dat sleutelgebeurtenissen de nieuwsselectiecriteria van de journalisten kunnen beïnvloeden. In de verslaggeving rond het asielbeleid was dit eveneens vast te stellen. Bij de items die in de onderzochte periode in het journaal van RTV aan bod kwamen, werden berichten aangetroffen die in het Slachtoffer-frame pasten en waarvan de vraag kan worden gesteld of ze op een gelijkaardige manier zouden worden verslagen indien ze vóór die periode hadden plaatsgevonden. Zo was er een verslag van de Islamitische begrafenis van een asielzoeker die zelfmoord pleegde (RTV, 12 jan. 2001), met verwijzingen naar abstracte begrippen zoals tolerantie en medelijden. Er was ook het verhaal van een Belgische vrouw, een alleenstaande moeder, die in de put zat omdat een vluchteling uit Kazakstan het land was uitgezet (RTV, 14 jan. 2001). Ze had een relatie aangeknoopt met de man, en van de ene dag op de andere was haar droom uiteengespat. De reporter laste onder meer een sprekend fragment in waarbij de moeder samen met haar kinderen, zij aan zij in de sofa, een album met foto's uit de tijd met de Kazak doorbladerden. Achteraf toonde de vrouw een brief van het Paleis, maar zelfs de koning kon aan de situatie niets veranderen. Een ander nieuwsfeit paste dan weer niet meteen in het beeld van de asielzoeker als slachtoffer, namelijk toen een asielzoeker uit Albanië een sociale assistente neerstak (RTV, 18 en 19 jan. 2001). Het viel echter op dat twee elementen werden benadrukt, ten eerste dat de Albanees geestesziek was en ten tweede - zoals de vertelstem opmerkte - "Het feit dat het een asielzoeker betreft, is irrelevant [...] Het was trouwens een andere asielzoeker, een Wit-Rus, die zich met gevaar voor eigen leven op de dader heeft geworpen."

6. DISCUSSIE

Inmiddels is het met de bouwvergunning voor het asielcentrum in orde gekomen, zodat begin september 2001 de eerste asielzoekers wel degelijk de nacht konden doorbrengen op Arendonks grondgebied. Heel wat inwoners kunnen voortaan uit eigen ervaring over asielzoekers spreken, zodat ze niet meer langer wakker moeten liggen over wat de komst van een opvangcentrum concreet betekent. De capaciteit van het centrum werd wel terugschroefd tot 300. Met een meer directe overheidscommunicatie naar de burgers en het gemeentebestuur had de overheid de inzet van het Nimby-frame wellicht in de kiem kunnen smoren. Het betrekken van buurtbewoners bij de implementatie van dit soort beleidsbeslissingen is immers erg belangrijk (Clary, 1997). Ook de media hebben in deze zaak het 'Alle-politici-zijn-corrupt'-frame ingezet. Sleutelgebeurtenissen, zoals de zaak Dutroux en de dioxinecrisis, kunnen mogelijk verklaren waarom dit gebeurde. De media hadden in deze case dus niet de neiging als spreekbuis van de overheid te fungeren, en namen

eerder zelf een anti-politieke houding aan. Wat het ook zij, minister van Binnenlandse Zaken Antoine Duquesne meldde in een persmededeling dat het beleid van de regering, met onder meer de beslissing de financiële steun te vervangen door materiële hulp, zijn vruchten heeft afgeworpen. Het aantal asielaanvragen is in 2001 gedaald tot 24.549. Maar is de definitie van het asielvraagstuk werkelijk dat 'het land door een gigantische vloedgolf overspoeld werd', zoals uit de bestudeerde media op te maken viel?

In het extra-mediadiscours was het beeld van de asielzoeker in eerste instantie erg stereotiep, mede doordat er, ook in de media, weinig tastbare informatie ter beschikking was over wat er nu precies onder een asielzoeker verstaan moet worden. Pas later frameden de media de asielzoekers als 'onschuldige slachtoffers'. Een initiatief van een aantal voorstanders van het asielcentrum, dat op het juiste moment plaatsvond, bracht bovendien een verschuiving naar het 'Abstractie'-frame teweeg. Door de inzet van deze frames wijzigde in de aansluitende periode de criteria voor nieuwsselectie.

Theoretisch werd het concept frame met begrippen uit de narratologie gecombineerd. De bedoeling daarvan was het betekenisgevingproces door de media op een specifieke manier te aanschouwen. In een situatie zijn er een aantal elementen die samen een logisch geheel vormen en zich als een metacommunicatieve boodschap - het frame - tot de reporters die er verslag vanuit brengen richten. Zij kunnen kiezen uit verschillende frames, maar het frame dat correspondeert met een mentaal aanwezig denkkader, maakt vermoedelijk meer kans een neerslag te vinden in het uiteindelijke mediaverslag. De parallellen tussen de diverse media doen vermoeden dat frames geleidelijk aan ook de verslaggeving in haar geheel kunnen beïnvloeden, waarbij de keuze voor een frame niet meer door de journalist wordt bepaald. De diverse media wisselen voortdurend betekenissen uit, nemen die van elkaar over of herinterpreteren ze. Zelfs als je op het terrein van heel dicht bij de gebeurtenissen opvolgt en de verslaggeving voortdurend vergelijkt en aan een microanalyse onderwerpt, is het moeilijk om een lijn te trekken in de wisselwerking tussen de gebeurtenissen, de betrokken actoren en de media. Ze vormen samen een intertekstueel web waarin initiators en volgers moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn.

VOETNOTEN

- (1) Een voorlopige versie van deze tekst werd gepresenteerd op de Marktdag Sociologie, Antwerpen, 18 mei 2001. De auteur wenst eveneens de anonieme referees voor hun advies te bedanken.
- (2) Ook van belang was dat Pieter De Crem, een volksvertegenwoordiger van CD&V-signatuur, tijdens de onderhandelingen met de Christelijke Mutualiteiten en de Christelijke vakbondsorganisatie ACW, respectievelijk de eigenaar van Hengelhoef in Houthalen en Zon & Zee in Westende, het nieuws vroegtijdig bekend maakte.
- (3) Bron van de cijfergegevens: United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Trends in Asylum Decisions in 38 Countries, 1999-2000*, 22 juni

2001.

- (4) Hoewel *Basics of Qualitative Research* van A. Strauss en J. Corbin (1990, 1998) als ondertitel draagt *Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* vindt B.G. Glaser (1992: 1-10) het werk een aanfluiting van de gefundeerde theorie-benadering zoals Strauss en Glaser deze in *The Discovery of Grounded Theory* uit 1967 uiteenzetten. In dit onderzoek werd in eerste instantie gebruik gemaakt van Strauss' werk, omdat het de methodologie erg concreet uitwerkt en van het methodologische handboek van Den Boer (e.a., 1996: 145-162).
- (5) 68 krantenartikels uit *Gazet van Antwerpen*, 40 uit *Het Nieuwsblad*, 23 uit *Het Laatste Nieuws*, 15 uit *De Standaard*, 7 uit *De Morgen*, 2 uit *Het Volk*, 2 uit *De Financieel-Economische Tijd*, 8 uit de Nederlandse regionale kranten *Het Eindhovensdagblad* en *Het Brabantsdagblad*, 15 uit lokale huis-aan-huisbladen, 1 uit de gratis krant *Metro*, 3 editoriaalen, 3 tijdschriftartikels, 6 items uit het VRT-journaal, 4 uit het nieuws van de commerciële zender VTM, 14 verslagen uit het journaal van de regionale zender RTV en 1 item uit *De zevende dag*, het wekelijkse discussiemagazine van de openbare omroep.
- (6) De frames werden besproken in de workshop 'Policy, Discourse & Institutional Reform' tijdens de 29ste Joint Sessions van het ECPR (European Consortium for Political Research), Grenoble, 6-11 april 2001 (zie Van Gorp, 2001).
- (7) Dit bleek onder meer uit een aantal lezersbrieven in kranten en ook uit een interview met de Vlaamse schrijver Tom Lanoye. "[...] Skinheads die de Hitlergroet brengen, pummeltjes van twaalf, dertien jaar, lachend en wel - want ze zijn voor de eerste keer op tv - die voor de camera komen vertellen: 'We zijn tegen de inbraken en we willen niet dat het hier een zwarte wijk wordt.' Je gelooft je ogen toch niet: dit is het Alabama van de jaren vijftig!" (*Humo*, 9 jan. 2001).

BIBLIOGRAFIE

- Bateson, G. (1972), *Steps to an Ecology of Mind. A Revolutionary Approach to Man's Understanding of Himself*. New York: Ballantine Books.
- Bell, A. (1999), 'News Stories as Narratives', p. 236-251 in: Jaworski, A. & N. Coupland, (eds.), *The Discourse Reader*. London/New York: Routledge.
- Bremond, C. (1973), *Logique du récit* (Collection Poétique). Paris: Editions du Seuil.
- Brosius, H.-B. & P. Eps (1995), 'Prototyping through Key Events. News Selection in the Case of Violence Against Aliens and Asylum Seekers in Germany', *European Journal of Communication*, 10(3): 391-412.
- Cappella, J.N. & K.H. Jamieson (1997), *Spiral of Cynicism. The Press and the Public Good*. New York/Oxford: Oxford University Press.
- Clary, B. (1997), 'The Margret Chase Smith Essay: "NIMBY" or Citizen Participation?', *Maine Policy Review*, 6(2): 6-7.

- Commers, R. & J. Blommaert, (eds.) (2001), *Het Belgische asielbeleid. Kritische perspectieven*. Berchem: EPO, Brussel: 11.11.11.-uitgeverij.
- Den Boer, D.-J. e.a. (1996), *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Houtem/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Denzin, N.K. (1997), *Interpretive Ethnography. Ethnographic Practices for the 21st Century*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage.
- Entman, R.M. (1993), 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm', *Journal of Communication*, 43(4): 51-58.
- Gamson, W.A. (1988), 'A Constructionist Approach to Mass Media and Public Opinion', *Symbolic Interaction*, 11(2): 161-174.
- Gamson, W.A. & A. Modigliani, (1989), 'Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach', *American Journal of Sociology*, 95(1): 1-37.
- Glaser, B.G. (1992), *Basics of Grounded Theory Analysis*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B.G. & A.L. Strauss (1967), *The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Chicago/New York: Aldine & Atherton.
- Goffman, E. (1974 (1975)), *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Harmondsworth: Peregrine Books.
- Iyengar, S. (1996), 'Framing Responsibility for Political issues', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 546(4): 59-70.
- Kaye, R. (2001), 'Blaming the Victim', p. 53-70 in: King, R. & N. Wood, (eds.), *Media and Migration. Constructions of Mobility and Difference*. London/New York: Routledge.
- Kepplinger, H.M. & J. Habermeyer (1995), 'The Impact of Key Events on the Presentation of Reality', *European Journal of Communication*, 10 (3): 371-390.
- Lacey, N. (2000), *Narrative and Genre. Key Concepts in Media Studies*. Houndmills, Basingstoke/London: MacMillan.
- Lévi-Strauss, C. (1973), *Anthropologie Structurale Deux*. Paris: Plon.
- Lindlof, T.R. (1995), *Qualitative Communication Research Methods (Current Communication: An Advanced Text Series, Vol. 3)*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage.
- Lippmann, W. (1922 (1997)), *Public Opinion* (2de editie). New Brunswick: Transaction.
- McCombs, M., J.P. Llamas, E. Lopez-Escobar & F. Rey (1997), 'Candidate Images in Spanish Elections: Second level Agenda-Setting Effects', *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 74(4): 703-71.
- McQuail, D. (2000), *McQuail's Mass Communication Theory* (4de editie). London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage Publications.
- Neuman, W.R., M.R. Just & A.A. Crigler (1992), *Common Knowledge. News and the Construction of Political Meaning*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Pan, Z. & G.M. Kosicki (1993), 'Framing Analysis: An Approach to News Discourse', *Political Communication*, 10(1): 55-75.
- Schutz, A. (1955), 'Symbol, Reality and Society', p. 287-356 in: Schutz, A. (1964), *Collected Papers* (Vol. 1). Den Haag: Martinus Nijhoff.

-
- Snow, D.A., E.B. Rochford, S.K. Worden & R.D. Benford (1986), 'Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation', *American Sociological Review*, 51(4): 464-481.
- Strauss, A. & J. Corbin (1990 (1998)), *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage.
- Tuchman, G. (1978), *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York/London: The Free Press.
- Van Gorp, B. (2001), 'The Interpretation of the Asylum Policy: Which Frame Dominates the Debate?' (online), <http://www.essex.ac.uk/ecpr/jointsessions/grenoble/papers/ws9/gorp.pdf>.
- Wagenaar, H. (1997), 'Beleid als fictie: over de rol van verhalen in de bestuurlijke praktijk', *Beleid & Maatschappij*, 24(1): 7-20.
- Walgrave, S. & J. Manssens (1998), 'De Witte Mars als product van de media. De pers als mobilisatiealternatief voor bewegingsorganisaties', *Sociologische Gids*, 45(5): 340-375.
- Wicks, R.H. (2001), *Understanding Audiences. Learning to Use the Media Constructively*. Mahwah, New Jersey/London: Lawrence Erlbaum Associates.

